

одночасно, виростаючи з них. Завдяки інноватизації переборюється певна обмеженість і формується органічне продовження розвитку на новому рівні.

Зважаючи, що в загальному підході предметом інноватики є створення, освоєння і поширення різного типу новацій, інноватизація фінансового ринку це той його стан, коли його життєздатність та конкурентність визначається, насамперед, масштабами та якістю впровадження нових ідей, нових технологій, нових управлінських систем, нових фінансових продуктів, які є результатом розвитку науки та інноваційної діяльності. За таких умов інноватизація фінансового ринку постає ключовою передумовою його ефективного функціонування і виконання ним його основного соціально-значимого завдання, що, як зазначалося вище, полягає в забезпеченні й розширенні масштабів інвестиційної діяльності в національній економіці.

Список літератури:

1. Tufano P. Financial Innovation: Handbook of the Economics of Finance (Volume 1a: Corporate Finance) / G. Constantine's < M. Harris and R. Stutz eds. – Amsterdam: Elsevier < 2003. P. 307-336.

2. Інновації у фінансовій сфері : монографія [В.М.Опарін, Т.В.Паєнтко, В.М.Федосов та ін..] ; за заг. ред. В.М.Опаріна. – К. : КНЕУ, 2013. – 444 с.

3. Плетнев К.И. Основные компоненты инноватики как науки об инновациях // ООО «Проспект», 2016. – 353 с.

4. Міждисциплінарний словник з менеджменту / За ред. Д.М.Черваньова, О.І.Жилінської. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.

УДК 336.5:338.22:334.012.61-022.51/.55

С. В. Онікієнко
д. е. н., професор кафедри інвестиційної діяльності
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСУВАННЯ МСБ

Керівники підприємств малого і середнього бізнесу (МСБ) зазвичай відзначають, що недостатність фінансування не дає змоги підприємствам розвиватися і в повній мірі використати наявні інвестиційні можливості. Розрив між доступними можливостями для фінансування МСБ і тими обсягами фінансових ресурсів, які вони здатні використати, прийнято називати нестачею фінансування або фінансовим голодом. У рамках дослідження нами пропонується розглянути причини, що призводять до виникнення такої невтішної ситуації.

Насамперед, необхідно зазначити, що, де факто, за існуючих економічних обставин, пропозиція коштів від інвесторів є обмеженою. У класичних інституціональних інвесторів, так само як і у виробничих підприємств, після того як вони задовольнили свої потреби щодо владання коштів за спеціалізованими напрямками діяльності і сплатили податки, часто залишається незначна сума коштів, які можуть бути інвестовані у новий неспецифічний для них бізнес. Крім того, існуюча тенденція стосовно падіння процентних ставок за депозитами комерційних банків фактично позбавляє сенсу тримання коштів на депозитних рахунках у банку, а кредитування за рахунок залишку на поточних рахунках клієнтів банку, не слід розглядати як стабільне джерело фінансових ресурсів з огляду на наявний рівень невизначеності в економіці. Крім того, сам по собі ринок фінансових ресурсів є висококонкурентним з огляду на обмеженість пропозиції фондів для фінансування інвестицій. Крім того, уряд і великі компанії демонструють значну потребу в інвестиційних коштах, що в поєднанні з уже зазначеними чинниками може призвести до «видавлювання» МСБ з панелі попиту на фінансовому ринку.

Така ситуація з фінансуванням підприємств МСБ, які розглядаються як менш привабливі порівняно з іншими інвестиційними можливостями, складається тому, що ці підприємства сприймаються інвесторами як такі, що мають значно вищий рівень невизначеності і ризику. Така оцінка рівня ризику

МСБ склалася з огляду на цілу низку причин, серед яких можна виділити наступні:

- зазвичай, такі підприємства не мають довгої і стабільної історії залучення інвестицій і не можуть продемонструвати у ретроспективі бажаний для потенційного інвестора рівень дохідності;

- несуттєвий або дуже обмежений рівень реалізації положень внутрішнього управлінського, інвестиційного та фінансового контролю;

- зовнішній контроль за їх діяльністю має поверхневий характер (МСБ знаходиться поза зоною уваги фондових бірж і трейдерів, не є у фокусі спеціалізованих бізнес-видань і інформаційних систем, не підпадає під вимоги до щорічного аудиту результатів діяльності та ін.);

- досить часто керівництво такими підприємствами здійснюється одноосібним власником-керівником (стосовно і дій і мотивів якого можуть з'явитися питання);

- підприємства не мають в достатній кількості реальних активів, які можуть бути використані в якості застави при отриманні позик.

З огляду на наведені міркування потенційні інвестори мають вагомі причини перейматися стосовно того, яким саме чином їх кошти могли б бути використані і, відповідно, стосовно очікуваних доходів від своїх інвестицій. Таким чином, інвестору легше просто відмовитися від можливості інвестувати в МСБ, особливо у випадку коли він має широкий вибір інвестиційних альтернатив.

До переліку заходів, що можуть якщо не вирішити проблему фінансування підприємств МСБ, то хоча б покращити сприйняття цього сегменту підприємницької діяльності потенційними інвесторами за рахунок зміни відношення до оцінки ризиковості такої форми організації бізнесу, на нашу думку, варто віднести надання достовірних і повних даних щодо фінансової звітності за минулі періоди, кредитної історії з зазначенням інвесторів з якими підприємство співпрацювало, переліку і змісту чітко визначених процедур прийняття і реалізації управлінських рішень.

У світовій практиці існує досить обмежений перелік способів фінансування підприємств МСБ. До традиційних, і, до речі, найбільш поширених варто віднести: фінансування за кошти власника підприємства, членів сім'ї або друзів, отримання коштів від бізнес-ангела, банківське кредитування, торгові кредити, факторинг, лізинг, краудфандинг,

Наступні методи видаються досить екзотичними для використання в національних економічних реаліях, але, на нашу думку, можливість скористатися ними значною мірою залежить від рівня розвитку фінансових інститутів, а саме: фінансування від венчурних компаній або фондів, лістинг на біржі (якщо це дозволяє розмір підприємства), дисконтування банком рахунків-фактур постачальника, ланцюгове фінансування через покупця (коли кредитний рейтинг покупця товарів/ послуг вищий ніж кредитний рейтинг підприємства МСБ, що виробляє товар або надає послугу – за наявності угод на придбання товарів/ послуг).

Крім, власне, уже згаданих підприємств МСБ, проблемою обмеженості фінансування МСБ переймаються і урядові агенції. Вони розуміють, що відсутність фінансування існуючих інвестиційних можливостей призводить до їх втрати і, відповідно, до потенційних втрат національного багатства. Урядові агенції завжди демонструють наміри стосовно підтримки інноваційних видів діяльності, провідником яких досить часто виступає МСБ. Крім того, розвиток МСБ дає змогу підвищити рівень зайнятості населення.

До переліку урядових заходів, що можуть посприяти вирішенню проблеми фінансування МСБ, на нашу думку, слід віднести: надання урядових грантів (через урядові агенції); податкові пільги інвесторам, що зголосилися прийняти на себе ризики фінансувати МСБ; надання консультативних послуг стосовно залучення коштів при започаткуванні бізнесу і існуючим підприємствам; надання часткових державних гарантій за позиками МСБ; створення за участі держави венчурних фондів акціонерного типу для фінансування МСБ.